

موچه و گرزی هه مه لایه ن و کاریگه به کانی

به دوا داچوونیک کورت

موچه یان سه رچاوه ی بژیوی ژیان، له زۆربه ی سه رده مه کاندایا به شاده ماری ئارامی تاک و کومه لگه ئه ژمار ده کرئ، ئامرازیکه کاریگه ره به دهستی ده سالانده رانه وه بۆ چه رخانندن و به کارهیتانی شوینکه توانیان، یان ملکه چکردنی ئه وه که سانه ی که به ئاره زوی ئه وان ناجولینه وه. هه روه ها هانده ریکه بۆ گۆرینی بیر و هۆش و شیوازی کارکردن و چه شنی ژیان.

له باشووری کوردستان، که له کومه لی مملانی دژه ناوچه یی، چه ند جه مسهریکه نه یاری سیاسی، جوگرافیاگه لیکه جیاواز له روی کومه لایه تییه وه ده ژی، په سه ند نه کردنی یه کتر و نه بوونی هوشیاری گشتی و هتد. مه سه له ی ده ست به سه راگرتنی سامانی ئه وه به شه ی کوردستان، له لایه ن هه ر هیزیک له وان، ده سه لاتی ئه وه لایه نه بالاده کا و ئه وان دیکه ده کاته ژیر ده ست.

قهیرانی باشووری کوردستان، قهیرانیکی سیاسی قوله و ریشه که ی ئه گه ر نه شگه ریتیه وه بۆ سه رده می ئیمبراتوریه کانی فارس و عوسمانلی، ئه مه ی دوا ییان ده گه ریتیه وه بۆ شه ری په نجا ساله ی نیوان هه ردوو باله کونه که ی پارتی (جه لالی-مه لایی). که به پیی به لگه کان، قوربانی ئه وه شه ره ناو خویبانه پتر له پانزه هه زار کوژرا و بریندار و مالویرانیشه.

کیشه کان ته نها سیاسیش نین، تیگه یشتنی پیکهاته کانی کوردی له یه کتر له روی زمانه وه (هه ورامی، بادینانی و سووانی.. هتد) مملانیکه ی پتر قولکردوه ته وه هه نووز ئه وه پرده دهروونی و کومه لایه تییه دروست نه بووه بۆ ئه وه ی ئاسمانیکی تیگه یشتن له نیوانیان دروست بیی. هه ندی جار، که سانی ئه وه پیکهاتانه هینده له یه کتر دوورن، یه کیکیان ئه وه دیان به کورد و هانیشیمانی خۆی نازانی و بگره مافی ئه وه شی پی نادا، که خۆی به کورد بزانی. چه ندان سه رکرده ی له و جو ره شمان هه یه که رۆژانه گرزی دروست ده کا..

وهک ئاماژه م پیندا، قهیرانی موچه سیاسییه، پیش ئه وه ی ئابوری بی، ئه گه ر وا نه بوایه، خۆ ده کرا هه موو ناوچه یه که له دا هاتی گو مرک و بازاره کانی خۆی، موچه ی کارمهند و تیچووی دامه زراوکانی خۆی مسوگه ر بگردایه. به لام سه رکرده و هیزه کان ئه وه ناخوازن، هه ر یه که یان بۆی بکری ئه وه ی دی له ناو ده با و تا بتوانی سزای ئابوریشی به سه ردا ده سه پینتی. ناوچه ی سلیمانی (یان هیلی سه وز) باشترین نمونه یه، که له میژه سه رانی زونی زهرد، ده یانه وی خه لگه که ی ناچار بکه ن. سه رانی زونی سه وز و بگره شینیش هه روه ها، ده سه لاتیان هه بی هه مان شت ده که ن و..

ده کرئ ئاسه واری دهروونی-کومه لایه تی، برسیکردن و برینی بژیوی مروقه کان له م خالانه ی خواره ودا لیستبه ند بکری:-

1. دروستبوونی گرزی و نیگه رانی دهروونی له سه ر ئاستی تاک، ئه گه ر ئه وه بژیوی برینه دریزخایه ن بی، ده بیته هۆی خه موکی دژوار. بۆ نمونه هه ندی له که مده رامه تی ولاتانی ئه سه کهنه نافی، په نا بۆ خۆکوشتن ده بن، چه ند رودایکی وا سالانه له ولاتی فنله ندا رووده دن. هه ندی که س که ناتوان وه که سانی دی گه شت بکه ن، هاوینان تووشی سه خترین خه موکی ده بن و ده که ونه ناوه ندی چاره سه ری دهروونیه وه.

2. کیشه ی جیا بوونه وه و دوورکه وتنه وه له پیوه ندیه کومه لایه تییه کان: ئه گه ر مروف که م دا هاتبوو، ناتوانی دریزه به پیوه ندیه کانی بدا، بۆ نموومه سه ردانی دۆست و براده رانی..

3. ههستکردن به شهرم و خو به که مزانین: خو به که مزانین یه کیکه له کاریگه ره ترسناکه کان به تایبه تی لای کهس و خیزانه بی دهرامه ته کان دروست ده بی..

4. په سهند نه کردنی به رامبه ر و قولبوونه وهی رق و کینه

5. دیاردهی دزیکردن و خو فرۆشتن

6. گرژی کومه لایه تی و پروا نه بوون به خود و ههروه ها دامه زراوه و دسه لات

7. بی هوده بی

8. توره بوون و هه لچوون..

9. له باربردنی داهیتان و دابه زینی ئاستی هوشیاری و خویندن

10. دارمانی پرۆسه ی گه شه کردنی بزوته کومه لایه تی و لاوازیوونی فرهه نگ

11. هه له اتنی میزمن دالان له خیزانه کانیا و تووشبوونیان به ماده هوشبه ره کانه وه. بۆ نموونه

میژمن دالانی ئه و گه ره که هه ژارانه ی سوید، به تایبه تی ئه و گه ره کانه ی که زۆربه یان بیگانه نشینن.

12. بیرچوونه وه: له بهر ئه وهی مرۆف له م دۆزه دا وزه که ی بۆ بیرکردنه وهی له بژیوی به کارده هینی

و فریای لایه نه کانی دی ناکه وئ.

ئه وانه و کومه لیک کیشه ی دی چ له سه ر ئاستی تاک و کومه لگه، به هۆی برینی بژیوی دروست ده بن.

تویژه ره وان له ولاتی سوید، سالانه له سه ر ئاستی تاک و کومه لگه ئه و تویژینه وانه (کاریگه ری داها ت له سه ر تاک و کومه لگه) ئه نجام ده دن تا کو بزنان کام پیکهاته ی کومه لگه پتر پیوستیان به هاوکارییه..

لیره وه، پیوسته کاربه ده ستان، به تایبه تی ده ستپۆیشه توه کانی باشوور، بیر له ئاشته وایی خودی تاک و کومه لگه بکه نه وه، ئه گه ر نا، به رده وامی ئه و دۆخه، ئه نجامی مه ترسیداری ده بی و دواتر کیشه که ئاراسته یه کی دی وه رده گری. دووریش نیه، نه بیته خویناوی و ئه وسا کار له کار ده ترازئ و چاکردنه وهی ئه رکیکی هیجگار گه و ره ده خوازئ.

پرسیاره کانیش ئه مانه ن:

ئایا ئه و هیزانه ی که بالا ده ستن له باشووری کوردستان، له و ئاسته میژوویه دان، که ریگه له دارمانی کومه لگه بگرن؟

ئایا هه ست به و مه ترسیانه ده که ن، که بۆ نمونه خو کوشتن بیته دیارده یه کی به ربلاو، که شیرازه ی خیزان و پیوه ندییه کان کومه لایه تییا ن، بیسین و پاشا گه ردانی بی؟

ئایا ئه گه ر باشووری کوردستان له ده ستیچیت، چاره نووسی خو یان و خه لک ده گاته کوئ؟

ئایا ئه و هیزانه ئاماده ی ئه و پیشه اتانه ن؟

ئاسۆ بیاره بی

ماسته ر له ده رووناسی کومه لگه

۲۰۱۶-۱۲-۱۷